

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG LEGFELSŐBB BÍRÓSÁGA

mint felülvizsgálati bíróság

Gfv. IX. 30. 387/2009/4. szám

A Magyar Köztársaság nevében!

A Legfelsőbb Bíróság mint felülvizsgálati bíróság dr. Pásztai-Nagy András ügyvéd által képviselt **felperesnek**, dr. Vladov Veronika ügyvéd által képviselt **I. rendű, és II. rendű alperesek** ellen szerződés teljesítése iránt a Pesti Központi Kerületi Bíróság 6.P.87.893/2006. szám alatt indult és a Fővárosi Bíróság 57.Pf.639.311/2008/7. számú ítéletével befejezett perében az említett másodfokú határozat ellen a felperes által benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán - tárgyaláson kívül - meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság mint felülvizsgálati bíróság a Fővárosi Bíróság 57.Pf.639.311/2008/7. számú ítéletét a per főtárgya tekintetében hatályában fenntartja.

A perköltségre vonatkozó rendelkezését akként változtatja meg, hogy a felperest az állam javára 18.000 (Tizennyolcezer) forint elsőfokú eljárási illeték megfizetésére kötelezi.

A felperes által az I. r. alperesnek fizetendő másodfokú perköltség összegét 185.460 (Egyszáznyolcvanötezer-négyszázhatvan) forintra leszállítja.

Kötelezi a felperest, hogy fizessen meg 15 nap alatt az I. r. alperesnek 63.460 (Hatvanháromezer-négyszázhatvan) forint, a II. r. alperesnek 6.250 (Hatezer-kettőszázötven) forint felülvizsgálati perköltséget.

Ez ellen az ítélet ellen további jogorvoslatnak nincs helye.

I n d o k o l á s :

A felülvizsgálati kérelem szempontjából irányadó tényállás szerint a felperes 1995-1998. között a Nemzetbiztonsági Hivatal hivatásos állományában szolgált tábornoki rangban, igazgatóhelyettesi munkakörben.

A II. r. alperes a F Vállalat általános jogutódjaként 1993. október 1-jén jött létre átalakulással. A társaság alapítója az Állami

Vagyonügynökség, vezérigazgatója és önálló képviseleti joggal rendelkező képviselője az I. r. alperes volt. Az állam tulajdonosi jogait gyakorló Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Rt. a II. r. alperes privatizációjára, az állam tulajdonában lévő részvények kivásárlására pályázatot tett közzé. A pályázaton részvétel céljából az I. r. alperes és további 6 magánszemély az 1995. március 6-án kötött szerződéssel privatizációs lízingközösséget hoztak létre. A lízingközösség képviselője az I. r. alperes lett. A II. r. alperes mint igénybevevő, valamint a privatizációs lízing közösség tagjai mint szolgáltatók 1995. június 8-án vezetési-szervezési szolgáltatási szerződést kötöttek, amelyben a lízingközösség tagjai arra vállaltak kötelezettséget, hogy a II. r. alperesnek gazdasági, pénzügyi, vezetési tanácsadást nyújtanak, ennek fejében a II. r. alperes 8 év alatt összesen 167,766.200 Ft díj fizetését vállalta. Megállapodtak abban is, hogy a szolgáltatók a szolgáltatási díjat lízingdíjként az ÁPV Rt-nek átengedik. A pályázat eredménye alapján a részvények 90 %-át a lízingközösség, valamint a B Rt. MRP Szervezete vásárolhatta meg.

A lízingközösség tagjai mint magánszemélyek 1995. szeptember 30-án privatizációs szerződést kötöttek az ÁPV Rt-vel a II. r. alperes által kibocsátott állami tulajdonban álló részvényekből - a köztük létrejött megállapodás szerinti bontásban - 5523 db, egyenként 10.000 Ft összesen 55,230.000 Ft névértékű bemutatóra szóló törzsrészvény megvásárlására a névérték 70 %-án, azaz 38,661.000 Ft vételáron. A részvények vételárát 174,2 %-on beszámítható kárpótlási jegyekkel egyenlítették ki.

Ugyanebben az okiratban az ÁPV Rt. és lízingközösség tagjai privatizációs lízingszerződést kötöttek, amelynek tárgya a II. r. alperes által kibocsátott további 171,190.000 Ft névértékű részvénycsomag volt, amelyet a tagok 1995. október 1-jétől számított 8 évre lízingbe vettek azzal, hogy a futamidő elteltével a közösség tagjai megszerzik a lízing tárgyát képező részvények tulajdonjogát. A lízingszerződés biztosítékeként a lízingbe vevőknek 11,190.000 Ft névértékű értékpapírt kellett letétbe helyezniük. A privatizációs lízingszerződésben meghatározott lízingdíj 167,766.200 Ft volt, amelyet a lízingbevevők oly módon vállaltak kiegyenlíteni, hogy az ÁPV Rt-re engedményezték a II.r. alperestől járó 167,766.200 Ft tanácsadói díjat.

A felperes a II. r. alperes privatizációja során társasági részesedést kívánt szerezni, de nem akart a szerződéskötésekben személyesen résztvenni. E célból a felperes és az I. r. alperes között szóban megállapodás jött létre - amelyet utóbb írásban kölcsönszerződésként rögzítette. A megállapodás szerint a privatizációs vételár kiegyenlítése végett a felperes 730.000 Ft-ot adott át az I. r. alperesnek kárpótlási jegyek vásárlása céljából, a biztosítékul szolgáló értékpapírok megvásárlására pedig további 1,300.000 Ft-ot; az I. r. alperes kijelentette, hogy a kölcsön

fedezete a B összvagyonának 11,76 %-a, amely a felperest mint kölcsönadót illeti meg az I. r. a részéből. Ezt a részt bármikor a felperes tulajdonába adja.

A felperesnek a privatizációba való részvételéről a lízingközösség tagjainak tudomása volt, úgy tudták, hogy a felperes azért vett részt az I. r. alperes neve alatt a privatizációban, mert tartott tőle, hogy magas beosztása miatt a munkahelyén kellemetlenségei támadnak. A felperes a szolgáltatási szerződés teljesítésében részt vett.

Az ÁPV Rt. 2003. január 27-én kelt igazolása szerint a lízingbevevők a lízingszerződésben vállalt kötelezettségeiket teljesítették, így 2003. január 22-én tulajdonjogot szereztek a lízing tárgyául szolgáló 202,190.000 Ft össznévértékű részvény felett. 2003. március 24-én az I.r. alperes nevén 7866 db, egyenként 10.000 Ft névértékű részvény volt nyilvántartva. Ezt követően a felperes több alkalommal felszólította az I. r. alperest az őt megillető részvények átadására, amely felszólításoknak az I. r. alperes nem tett eleget.

A felperes a keresetében kérte, hogy a bíróság közötte és az I. r. alperes között hozza létre az adásvételi szerződést 3146 db, egyenként 10.000 Ft névértékű, a II. r. alperes által kibocsátott törzsrészvény vonatkozásában; ítélettel pótolja az átruházáshoz szükséges forgatmányt. Amennyiben a bíróság úgy ítéli meg, hogy az átruházáshoz a II. r. alperes hozzájárulása szükséges, úgy ezen hozzájárulást kérte ítélettel pótolni.

Az I. r. és II. r. alperes a kereset elutasítását kérték. Az I. r. a vitatta, hogy a felperesnek a részvények megszerzéséhez érvényes jogcíme lenne. Állította, hogy a közötte és a felperes között létrejött megállapodás jogszabályba ütközik tekintve, hogy az 1992. évi LIV. törvény 68.§-a tiltotta a felperesnek a részvények megszerzését. Hivatkozott arra, hogy a felperessel a maga részéről nem kívánt részvény adásvételi szerződést kötni; továbbá, ha a szerződés mégis érvényesen létrejött volna, úgy az a szolgáltatás és ellenszolgáltatás feltűnő aránytalansága miatt egyébként is érvénytelen. Hivatkozott továbbá kényszerre is.

Az elsőfokon eljáró Pesti Központi Kerületi Bíróság a 6.P.87.893/2006/39. számú ítéletében a II. r. alperesnek a perbehozott, összesen 31,450.000 Ft névértékű részvény átruházáshoz szükséges jognyilatkozatát pótolta. Kötelezte az I. r. alperest a fenti részvényeknek a felperes részére történő kiadására, és az I. r. alperes részvény átruházására vonatkozó nyilatkozatát ítéletével pótolta.

A Fővárosi Bíróság az alperesek fellebbezése folytán hozott 57.Pf.639.311/2008/7. számú ítéletében az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta és a keresetet elutasította. Jogi álláspontja szerint a felperes és az I. r. alperes között a Ptk. 507. §-ában írt bizományi szerződés jött létre, az I. r. alperes a részvény-adásvételi szerződést, valamint a privatizációs lízingszerződést bizományosként kötötte meg az ÁPV Rt-vel. E szerződések az ÁPV Rt-vel szemben az I. r. alperest jogosították, illetőleg kötelezték. A privatizációs lízingszerződés futamidejének lejártával - a bizományi szerződés lezárásaként - ált be a Ptk. 513. §-ának (2) bekezdésére figyelemmel a Ptk. 479. §-ának (2) bekezdése alapján az I. r. alperes elszámolási és részvény-kiadási kötelezettsége. Teljesítésre azonban a bizományos csak érvényes bizományi szerződés alapján kötelezhető. A perbehozott bizományi szerződés viszont semmis. A bizományi szerződés maga nem ütközött jogszabályba és nem irányult jogszabály megkerülésére sem. Azonban a szerződés a felek által fel nem hozott, de a peranyagból megállapítható egyéb okból, nevezetesen jóerkölcsbe ütközés miatt semmis. E semmisség megállapítására a bíróságnak jogi lehetősége volt, nem volt azonban lehetősége az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonására. A felperesre mint a Nemzetbiztonsági Szolgálat hivatásos állományának tagjára vonatkozó 1971. évi 10. számú törvényerejű rendelet, valamint a később hatályba lépett 1996. évi XLIII. törvény rendelkezéseit vizsgálva megállapítható, hogy önmagában a részvény adásvételi és a privatizációs lízingszerződés megkötését a felperes számára jogszabály nem tiltotta. Ugyanakkor ezek a szerződések önállóan nem jöhettek létre, csak a megkötött, vezetési-szervezési szolgáltatási szerződéssel együtt. A perbeli privatizációs konstrukció lényege az volt, hogy a vezetési-szervezési szolgáltatás díja finanszírozta a lízingdíj törlesztését, azaz a vevő a vételárat magából a privatizált társaságból termelhette ki. A fenti részvénytulajdonosi lehetőség csak azok számára volt elérhető, akik a vezetési-szervezési-szolgáltatási szerződés megkötésével saját munkaerejük ráfordításával vállalták a lízingdíj fedezetének megteremtését. Az e szerződésben való részvétel, illetőleg annak teljesítése rendszeres munkavégzéssel járó, jelentős díjazás ellenében végzett kereső tevékenység volt, az ilyen tevékenység végzése azonban a felperes számára az 1971. évi 10. tvr. 18. §-ának (3) bekezdése alapján engedélyköteles, az utóbb hatályba lépett 1996. évi XLIII. törvény 65. §-ának (2) bekezdése szerint tiltott volt. A privatizációban való részvétel miatti vele szembeni támadási felületet úgy igyekezett kiküszöbölni, és a számára egyébként jogszerűen el nem érhető kedvezményes részvénytulajdonosi lehetőségében részesülni, hogy a nevének feltüntetése nélkül "csendestársként", az I. r. alperes neve mögött megbújva vett részt a jogügyletben. A perbeli bizományi szerződéssel elérni kívánt cél az volt, hogy a felperes részesüljön mindazokban a kedvezményeknek, amelyeket jogszabály kizárólag azok számára biztosított, akik a vezetési-szervezési szolgáltatás megkötése révén személyes

munkavégzésre vállalkozhattak. A perbeli bizományi szerződéssel elérni kívánt cél a társadalom által elfogadott erkölcsi normákat súlyosan sérti, a tisztességesen gondolkodó emberek értékrendje szerint elfogadhatatlan, a társadalmi közfelfogás szerint tisztességtelen, ezért e bizományi szerződés mint jóerkölcsebe ütköző szerződés a Ptk. 200. §-ának (2) bekezdése értelmében semmis. Semmis szerződés teljesítésére az I. r. alperes nem kötelezhető, az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonására pedig a Pp. 215. §-ában írt rendelkezésekre figyelemmel a perben lehetőség nem volt, ezért a keresetet el kellett utasítania.

A jogerős ítélet ellen a felperes nyújtott be felülvizsgálati kérelmet, amelyben annak hatályon kívül helyezését, és az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását kérte.

A másodfokú bíróság által elkövetett jogszabálysértést a Ptk. 200. §-ának (2) bekezdésében foglaltak megsértésében jelölte meg. Előadta, miszerint a másodfokú bíróság azt állapította meg, hogy a közöttük és az I. r. alperes között létrejött szerződés a jóerkölcsebe ütközik. A jóerkölcsebe ütközés indokaként viszont azt hangsúlyozta, hogy a felperes kijátszotta a reá vonatkozó összeférhetetlenségi szabályokat a bizományi szerződés megkötésével. A másodfokú bíróság az 1996. évi XLIII. törvényben írt összeférhetetlenségi szabályokra hivatkozott, amely jogszabály azonban csak a szerződéskötést követő évben lépett hatálya, ezért a felek szerződése nyilvánvalóan nem irányulhatott az ott írtak megkerülésére. 1995-ben - a bizományi szerződés megkötésének időpontjában - az 1971. 10. számú tvr. volt hatályban, e jogszabály az egyéb kereső foglalkozásokra terjesztette ki az engedélyhez kötöttséget. A vezetési-szervezetési szolgáltatásról szóló szerződés alapján esetenként végzett munka álláspontja szerint nem volt foglalkozás és végképp nem tekinthető kereső foglalkozásnak. A lízingközösségben való részvétel lehetősége nem volt személyhez vagy foglalkozáshoz kötve, így a lehetőség bármely természetes személynek nyitva állt az abban való részvételre. Jóerkölcsebe ütközés miatt akkor lehet egy szerződést semmisnek nyilvánítani, ha a szerződés szembe megy a társadalom jó erkölcséről alkotott felfogásával. Ez a perbeli esetben nem állapítható meg. Ha az általa kifejtett tevékenység valóban engedélyköteles lett volna, annak részéről való ellátása legfeljebb munkajogi konzekvenciákat vonhatott volna maga után, de a bizományi szerződést nem tette volna semmissé.

Sérelmezte az I. r. alperes részére megítélt perköltség összegét is, álláspontja szerint a 2,030.800 Ft-os perértékhez képest az összeget túlságosan magasan állapította meg a másodfokú bíróság.

A felperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban tartására irányult.

A felülvizsgálati kérelem a következők szerint nem alapos.

A felülvizsgálat nem támadta a felek között létrejött szerződés bizományi szerződésként való minősítését. Ez pedig azt jelenti, hogy az I. r. alperes nem arra vállalt kötelezettséget, hogy a lízingszerződés alapján megszerzett részvények tulajdonjogát a felperes által átadott összeg mint vételár fejében átruházza -, amely esetben az I.r. alperesnek személyi jövedelemadó fizetési kötelezettségének eleget kellene tennie - hanem arra, hogy a közreműködésével a privatizáció keretén belül szerezzen a felperes társasági részesedést.

Az un. privatizációs lízing a kedvezményes privatizációs technikák közé tartozik, ilyen kedvezmény, hogy a vevő a lízingdíjat részletekben fizeti, míg a biztosíték csak kis része lízingdíjnak, a törlesztő részletek az adózás előtti jövedelemből származnak és a tulajdonjog átszállásakor a vevőnél olyan személyi jövedelemadó fizetési kötelezettség keletkezik, amelynek csak a tulajdonrész értékesítésekor kell eleget tennie. A lízingszerződés azonban csak akkor jöhet létre, ha a lízingbevevő (vevők) és a privatizációval érintett társaság vezetési szolgáltatási szerződést kötnek egymással. (1995. évi XXXIX.törvény 50. §-a.) Ennek a privatizációs lízingtechnikának éppen az a lényege, hogy a lízingbevevők, akiket az elidegenítés jogán kívül a lízingbe vett részvényekhez fűződő társasági jogok - a szerződés által korlátozottan - megilletnek, személyes teljesítményükkel - (munkavégzésükkel) végrehajtják a társaság reorganizációját, javítják a gazdálkodás eredményességét, ezzel megteremtik a szolgáltatásuk díjának a fedezetét, amely díj finanszírozza a lízingdíj törlesztését, tehát a vételárat a lízingbevevők magából a társaságból termelhetik ki. Erre a feladatára személyesen kell kötelezettséget vállalni. A szerződés szerint a szolgáltató jogosult teljesítési segédet igénybe venni, akit azonban a szolgáltatási díjból ellenérték nem illethet meg. Mindebből az következik, hogy a felek a megállapodásukkal éppen a privatizációs lízing lényegét, célját akarták megkerülni azzal, hogy olyan személy is részesedést szerezhessen a társaságban, aki személyesen nem vállalt kötelezettséget - annak minden egyéb következményeivel együtt - a vezetési szervezeti szolgáltatásra. A felperes időnként - szerződés nélkül - szolgáltatást végzett, azt azonban csak teljesítési segédként tehetette, ezért a szolgáltatásért a díjból nem részesülhetett.

Nem sértett jogszabályt a másodfokú bíróság, amikor azt állapította meg, hogy a felperes engedély hiányában nem köthette volna meg a vezetési-szervezési szolgáltatási szerződést. A jelen perben még irányadó 1971. évi 10. tvr. 18. §-ának (3) bekezdése szerint a

hivatásos állomány tagja csak engedéllyel folytathat más kereső foglalkozást. A trv. végrehajtása tárgyában kiadott 8/1989.(XII.9.) HM rendelet 3. §-a szerint a más kereső foglalkozás: a főhivatás gyakorlása mellett rendszeres jövedelem szerzésre irányuló munkavégzés. Ez nyilvánvalóan nemcsak munkaviszonyon, hanem más egyéb jogviszonyon (pl. tartós megbízás, vállalkozás) is alapulhat. A 4. §, valamint a 6. § (2) bekezdése szabályozza az engedély megadásának szempontjait. Az állományilletékes parancsnok döntheti el, hogy a munkavégzéssel járó jogviszony a hivatásos szolgálattal, illetve a szolgálati beosztással összeegyeztethető-e. A felperesnek az engedély megadása iránt nyilvánvalóan kétségei lehettek, ha a szerződéskötésnek a perbeli módját választotta. A határozott, 8 évre szóló 167,766.200 Ft összszoolgáltatási díjat tartalmazó szerződésbe foglalt kötelezettségvállalást rendszeres jövedelemszerzésre irányuló munkavégzést jelent. A később megjelenő jogszabályoknak nem volt visszaható hatálya, de a 2/1997.(II.26.) TNM rendelet 15. §-a előírta, hogy a rendelet hatályba lépése előtt kiadott és más kereső foglalkozás végzésére jogosító engedélyeket, illetve hozzájárulásokat felül kell vizsgálni. Azzal, hogy a felperes nem kért engedélyt, annak az új szempontok szerinti felülvizsgálata alól is kivonta magát. Nem tévedett tehát a másodfokú bíróság, amikor azt állapította meg, hogy a bizományi szerződéssel elérni kívánt cél, a fegyveres testületek hivatásos állománya tagjaira vonatkozó kötöttségekkel össze nem egyeztethető módon létrehozott szerződés megvalósította azokat a kritériumokat, amelyek fennállása esetén a bírói gyakorlat a szerződést nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközőnek minősíti.

A Legfelsőbb Bíróság mint felülvizsgálati bíróság ezért a Fővárosi Bíróság 57.Pf.639.311/2008/7. számú ítéletét a per főtárgya tekintetében a Pp. 275. §-ának (3) bekezdése szerint hatályában fenntartotta.

Alapos volt a felperesnek az elsőfokú eljárási illeték megfizetésére és az I. r. alperes javára a másodfokú perköltség összegszerűségére vonatkozó felülvizsgálati kérelme. Az iratokból megállapítható, hogy a felperes a keresetlevelében 104.000 Ft kereseti illetéket lerótt, a részére utóbb biztosított illetékfeljegyzési jog csupán 18.000 Ft kereseti illeték előlegezése alól mentesítette. A felperes ezért a másodfokú bíróság ítéletében írtakkal szemben csupán 18.000 Ft kereseti illetéket köteles az államnak megfizetni az 1990. évi XCIII. törvény 74. §-ának (3) bekezdése alapján alkalmazandó, a költségmentességről szóló 6/1986.(VI.26.) IM rendelet 13. §-ának (2) bekezdése és 15. §-ának (1) bekezdése szerint. A felülvizsgálati kérelem nem érintette a másodfokú bíróság által az I. r. alperes részére 240.000 Ft-ban megállapított ügyvédi munkadíjat, ezért e részében a másodfokú bíróság ítéletét a Legfelsőbb Bíróság nem vizsgálta felül.

A másodfokú bíróság az I. r. alperes részére ítéletének indokolása szerint a másodfokú eljárásban őt megillető ügyvédi munkadíjat a 32/2003.(VIII.22.) IM rendelet 3. §-ának (2) bekezdése és (5) bekezdése szerint állapította meg. A hivatkozott jogszabályhely szerint azonban a 2,030.800 Ft fellebbezési érték után csupán 63.460 Ft - az ÁFA-t is tartalmazó - ügyvédi munkadíj jár, ehhez hozzászámítva az I. r. alperes által a fenti fellebbezési érték után az államot megillető 122.000 Ft fellebbezési eljárási illetékköltség, a másodfokú eljárásban az I. r. alperest megillető perköltség helyes összege 185.460 Ft.

A Legfelsőbb Bíróság ezért a másodfokú eljárásban az I. r. alperest megillető perköltséget 185.460 Ft-ra leszállította.

A felperes felülvizsgálati kérelme sikertelen volt, ezért a Pp. 78. §-ának (1) bekezdése szerint köteles az alpereseknek a felülvizsgálati eljárással okozott költségét megtéríteni. Az I. r. alperes felülvizsgálati perköltsége a 32/2003.(VIII.22.) IM rendelet 3. §-a (1) bekezdésének b/ pontja és (5) bekezdése; a II. r. alperes felülvizsgálati perköltsége a 32/2003.(VIII.22.) IM rendelet 3. §-ának (3) bekezdése szerint felszámítható, az ÁFA-t is tartalmazó ügyvédi munkadíjat foglalja magában.

A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati kérelmet a Pp. 274. §-ának (1) bekezdése szerint tárgyaláson kívül bírálta el.

Budapest, 2010. január 19.

**Salamonné Dr. Solymosi Ibolya s.k. a tanács elnöke,
Gyöngyösiné Dr. Gyügyei Klára s.k. előadó bíró,
Dr. Lőrincz Györgyné s.k. bíró**